

Elżbieta Kowalewska
Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu
ekowalewska@wroclaw.dbp.wroc.pl

X Konferencja Korporacji Bibliotekarzy Wrocławskich „Nowe zmiany a kondycja bibliotek”

Streszczenie: W siedzibie Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu, 30 listopada 2018 r. odbyła się X Konferencja Korporacji Bibliotekarzy Wrocławskich. Wygłoszone referaty dotyczyły problemów związanych ze zmianą ustawy o szkolnictwie wyższym, czyli z reformą polskiego szkolnictwa wyższego, zwaną często „Konstytucją dla nauki” lub „Ustawą 2.0”, która wymusza reorganizację bibliotek akademickich.

Słowa kluczowe: Korporacja Bibliotekarzy Wrocławskich, biblioteki akademickie, reforma polskiego szkolnictwa wyższego

Większość wystąpień podczas X Konferencji Naukowej organizowanej przez Korporację Bibliotekarzy Wrocławskich (KBW) w siedzibie Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu poruszała problemy związane ze zmianą ustawy o szkolnictwie wyższym. Reforma polskiego szkolnictwa wyższego, wprowadzana nową ustawą¹, zwaną także „Konstytucją dla nauki” lub „Ustawą 2.0”, wymusza reorganizację bibliotek akademickich.

Konferencję otworzyła prof. Maria Piłtypczak-Majerowicz, przewodnicząca Komitetu Programowego Korporacji Bibliotekarzy Wrocławskich, emerytowany pracownik Instytutu Informatyki Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, która następnie poprowadziła obrady.

Jako pierwszy wystąpił dyrektor Centrum Wiedzy i Informatyki Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej, dr Jędrzej Leśniewski, a jego wystąpienie nosiło znamieny tytuł *Ustawa 2.0 – ostatnia szansa dla bibliotek akademickich*. Teza o spadku czytelnictwa wśród studentów, ale także doktorantów i pracowników naukowych została poparta danymi statystycznymi. Wszyscy coraz chętniej sięgają po źródła elektroniczne, stąd konieczność zmian, w szczególności mentalnościowych, wśród bibliotekarzy. Biblioteka musi być atrakcyjna dla użytkowników, wobec czego należy przemyśleć, kto jest głównym użytkownikiem: studenci z zapalem? doktoranci z warsztatem? naukowcy z doświadczeniem?

Jędrzej Leśniewski przedstawił zmiany, jakie zaszły w bibliotece w ciągu ostatnich czterech lat. Nie tylko zmniejszono liczbę zatrudnionych bibliotekarzy i kadry kierowniczej, ale także znacząco zmienił się profil biblioteki – mniej wydawnictw papierowych na korzyść elektronicznych. Biblioteka musi być dzisiaj nowoczesna i musi podążać za potrzebami organizacji, której służy. Planowane są dalsze zmiany, np. jedna biblioteka zamiast rozproszonych dwudziestu oraz wolny dostęp do części zasobów drukowanych (RFID) i automatyzacja procesów wypożyczeń i zwrotów (SELFCHECK 3M).

---

¹ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Dz.U. 2018 poz.1668.

Jako drugie planowane było wystąpienie Urszuli Ganakowskiej, dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego, z referatem pt. *Ewolucja sieci bibliotecznej Uniwersytetu Szczecińskiego w przededniu zmian w polskim szkolnictwie wyższym*, które z powodu nieobecności prelegentki przedstawiła Ewa Grabarska z KBW.

Najważniejsze zmiany, które wpłynęły na sposób funkcjonowania szczecińskiej biblioteki, to redukcja małych bibliotek wydziałowych rozproszonych po całym mieście na rzecz trzech centrów, co pozwoliło obniżyć koszty (również przez redukcję personelu) i ułatwiło czytelnikom dotarcie do potrzebnych materiałów. Przyjęto zasadę: jeden tytuł – jeden egzemplarz drukowany dostępny na miejscu oraz wersja elektroniczna dostępna w sieci wewnętrznej.

Następnie głos zabrał dr Dawid Kościewicz, wicedyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, omawiając *Rolę bibliotekarzy akademickich w podnoszeniu kompetencji informacyjnych pracowników naukowych uczelni wyższej w kontekście zmian legislacyjnych w polskim szkolnictwie wyższym*. Prelegent zwrócił uwagę, że w obowiązującej obecnie ustawie słowo „biblioteka” występuje dokładnie dwa razy:

- w uczelni działa system biblioteczno-informacyjny, którego podstawę stanowi Biblioteka (art. 49, ust. 2),
- upowszechnianie i pomnażanie osiągnięć nauki i kultury, w tym przez gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych (art.11, ust. 1, pkt. 9)².

Zmiany w szkolnictwie wyższym będą miały konsekwencje w obszarze dydaktyki. Dotyczy to także biblioteki akademickiej. W ramach ostrej konkurencji uczelni wyższych wszystkie jednostki uczelni są zobowiązane wносить wkład w podnoszenie atrakcyjności studiów. Konieczne są nowe obszary zainteresowań bibliotek i bibliotekarzy: zarządzanie danymi, oceny i ewaluacje, media społecznościowe, sukcesy studentów. Stanowi to dla bibliotekarzy szansę na przejęcie inicjatywy.

Biblioteka Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu postawiła na podnoszenie kwalifikacji pracowników i wprowadziła obowiązkowe szkolenia z doskonalenia umiejętności informatycznych posługiwania się profesjonalnymi bazami danych oraz coachingu. Kompetencje bibliotekarzy były podnoszone także przez:

- szkolenie z wykorzystania innowacyjnych metod dydaktycznych (metodyki learning-by-doing, design-thinking),
- szkolenie z zarządzania informacją w procesie dydaktycznym poprzez wykorzystanie narzędzi e-learningowych,
- szkolenie z doskonalenia posługiwania się językiem angielskim w dydaktyce.

Wprowadzono także konsultacje z obsługi baz danych oraz popularnych narzędzi bibliometrycznych adresowane do pracowników badawczych i dydaktycznych uczelni oraz program bezpłatnych szkoleń, w ramach projektu RISE, dofinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój skierowany do pracowników ze stopniem doktora i doktorantów poniżej 35 roku życia.

Następnie wystąpiła Katarzyna Żák-Caplot, kierująca Biblioteką Muzeum Warszawy, na temat: *Biblioteka muzealna OdNowa, czyli między drugim a trzecim miejscem*. W swoim wystąpieniu Katarzyna Żák-Caplot pokazała, jak zmienił się sposób postrzegania biblioteki

---

² Tamże.

muzealnej. Z wewnętrznej komórki muzeum, znanej tylko pracownikom i trudnej do odnalezienia dla niewtajemniczonych, stała się biblioteką otwartą, publiczną. Umożliwił to, a raczej wymusił, remont i kompleksowa rewitalizacja całego obiektu muzeum. Ponieważ remont trwał cztery lata, czytelnicy w tym czasie odpłynęli do innych placówek. Bibliotekarze stanęli przed problemem, jak ich odzyskać i gdzie szukać nowych. Konieczna była zmiana mentalności bibliotekarzy. Dzisiaj biblioteka zajmuje miejsce na parterze budynku, jest widoczna dla każdego wchodzącego do obiektu. Pełni więc funkcję punktu informacji muzealnej. Zmienił się profil usług – dzisiaj o wiele więcej jest udzielanych informacji (kwerend) przez e-mail niż bezpośrednio.

Wprowadzono nowe usługi: biblioteka prowadzi lekcje muzealno-biblioteczne dla uczniów, szkolenia dla nauczycieli oraz lekcje języka polskiego dla obcokrajowców – „Warszawa dla średniozaawansowanych”. Obecnie zmieniło się postrzeganie biblioteki przez kierownictwo muzeum jako równoprawnego działu, przyciągającego odwiedzających.

Kolejną prelegentką była Małgorzata Klauze z Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu przedstawiająca referat *Nowe technologie, nowe oczekiwania czytelnicze. Uwagi na temat zalet i wad wynikających ze zmian w organizacji pracy na przykładzie działalności Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu*, która omówiła zmiany oczekiwań współczesnych czytelników w stosunku do lat ubiegłych. Coraz więcej informacji jest pobieranych z internetu. Dlatego też bibliotekarze służą pomocą czytelnikom w korzystaniu np. z Google Scholar. Również stałe podnoszenie kompetencji językowych stało się konieczne, ponieważ placówkę odwiedza wielu użytkowników nieposługujących się swobodnie językiem polskim. Na uwagę zasługują liczne urządzenia w bibliotece ułatwiające pracę osobom niedowidzącym i niewidomym – począwszy od specjalistycznego czytnika wyposażonego w lupę, przez specjalną klawiaturę i monitor wyświetlający obraz w odpowiednich dla osób niedowidzących kolorach, aż do brajlowskiej klawiatury. Niewiele bibliotek posługuje się tak specjalistycznym sprzętem.

Dr Marek Piotr Urbański z Powiatowej Biblioteki Publicznej w Szamotułach omówił w swoim wystąpieniu *RODO w otoczeniu biblioteki* – występując w kominiarce i w ten sposób chroniąc swój wizerunek. Zabieg ten zwrócił uwagę na niektóre absurdalne wręcz decyzje administracyjne wynikające z niezrozumienia lub niewłaściwej interpretacji rozporządzenia o ochronie danych osobowych.

Jednak faktem jest, że bibliotekarze muszą większą wagę przywiązywać do ochrony danych czytelników, co spowodowało na przykład zmiany w regulaminach. Marek Piotr Urbański zakończył swoje wystąpienie filozoficznym pytaniem: *Czy RODO faktycznie uprościło życie codzienne i okaże się tańszą metodą kontroli przetwarzania danych osobowych w UE?*

Jako ostania wystąpiła dr Magdalena Karciarz z Biblioteki Dolnośląskiej Szkoły Wyższej z referatem *Trener umiejętności informacyjnych, kustosz zasobów naukowych, doktor nauk humanistycznych, czyli wizytówka bibliotekarza*. Magdalena Karciarz zwróciła uwagę, jak bardzo zmienił się zawód bibliotekarza w ostatnich latach. Kompetencje bibliotekarza to dzisiaj nie tylko wiedza o księgozbiórze, ale bardzo szeroko rozumiane kompetencje społeczne i informatyczne. Na skutek zmian w ustawie o szkolnictwie wyższym stanowisko bibliotekarza akademickiego przestało być stanowiskiem badawczym, nastąpiło uwolnienie zawodu z powodu zniesienia egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego. Zastrzeżenia

budzi także wynagrodzenie bibliotekarza – zbyt niskie wobec wysokich kompetencji i rosnących oczekiwań. Właściwie zawód „bibliotekarz” powoli odchodzi do lamusa. W jego miejsce pojawia się „detektyw danych”, „broker danych osobowych”, „kurator pamięci osobistej” czy „trener źródeł informacji”.

Po przerwie, wypełnionej gorącymi dyskusjami w kuluarach nastąpiła dyskusja panelowa na temat *Zmian w bibliotekach będących konsekwencją nowych ustaw i rozporządzeń*. W prezydium zasiadli dyrektorzy bibliotek uczelni wrocławskich – Małgorzata Świrad (Uniwersytet Ekonomiczny), dr Jędrzej Leśniewski (Politechnika Wrocławska), Magdalena Wiącek (Akademia Muzyczna) i dr Agnieszka Łusznak (dyrektor Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego). Moderatorem była prof. Maria Piętuczak-Majerowicz.

Podniesiono problem miejsca bibliotek akademickich na uczelniach po wprowadzeniu zmian „Nauka 2.0”. Do września 2019 r. uczelnie mają opracować swoje statuty. Padło pytanie, czy biblioteki akademickie mają wpływ na kształt statutu swojej uczelni, a co za tym idzie, czy zostaną zachowane prawa nabyte bibliotekarzy dyplomowanych – w jakim zakresie i w jakiej formie.

Osobnym problemem jest kształcenie bibliotekarzy. W świetle nowych przepisów bibliotekoznawstwo zostało przeniesione z nauk humanistycznych do nauk społecznych i włączone do *nauk o komunikacji społecznej i medialnej*, wspólnie z dziennikarstwem. Obecnie młodzi adepci zawodu są kształceni w trzech kierunkach: informacja naukowa, bibliotekoznawstwo oraz publikowanie cyfrowe i sieciowe. Dyskusja była żywa i naprawdę gorąca. Wszyscy zgodzili się z wnioskiem, że „idzie nowe” i konieczna jest zmiana mentalności bibliotekarza i nowe rozumienie jego zadań.

Konferencję zakończyła prof. Maria Piętuczak-Majerowicz, dziękując przybyłym za liczną frekwencję i aktywne uczestnictwo.